

Obiteljsko slobodno vrijeme

Andreja Sedlar, mag. paed., Dječji vrtić Varaždin
dr. sc. Željko Boneta, docent na Učiteljskom fakultetu u Rijeci

Sadržaji koje obitelj odabire za provođenje svojeg slobodnog vremena imaju veliku važnost za socijalizaciju djece, ali i za snagu unutar obiteljskih veza. Odgoj unutar obitelji odvija se kroz interakciju članova koja uključuje slobodno vrijeme, kao i načine na koje se to vrijeme koristi. U članku se prezentira istraživanje o provođenju slobodnog vremena varaždinskih predškolaca i njihovih roditelja.

Problematikom slobodnog vremena se među prvima ozbiljnije bavio američki sociolog Veblen krajem 19. stoljeća, koji u djelu 'Teorija dokoličarske klase' dokoličarenje prikazuje kao način stjecanja ugleda u društvu. Suvremene analize slobodnog vremena dovode ga u vezu s pojmom socijalnog kapitala. Bourdieu socijalni kapital određuje kao 'ukupnost resursa, aktualnih i virtualnih, dostupnih pojedincu ili grupi time što posjeduju trajne mreže manje ili više institucionaliziranih odnosa međusobnog prepoznavanja i uvažavanja' (Bourdieu, 1986:248). Socijalni kapital se stvara unutar slobodnog vremena, ali i određuje sadržaje slobodnog vremena. Roditelji boljeg socioekonomskog statusa 'pažljivo njeguju svoje socijalne mreže uključujući u njih djecu – na taj način reproducirajući socijalni kapital', dok su roditelji slabijeg socioekonomskog statusa usmjereni ponajprije na osiguravanje materijalne sigurnosti svoje djece (Tomanović, 2006:116). Kolokvijalnim jezikom možemo ustvrditi da je slobodno vrijeme ono vrijeme u kojem se možemo baviti onim što nam pričinjava zadovoljstvo, za što smo često zakinuti u okviru svog radnog vremena. Naime, radno mjesto pa i zanimanje na nestabilnom tržištu

rada često nije birano od aktera već je rezultat različitih okolnosti na koje nekad možemo, no češće ne možemo utjecati. Tim je slobodno vrijeme značajnije, a važnost odabira sadržaja za to vrijeme posljedično ima veću vrijednost.

Organizirano slobodno vrijeme

Slobodnog vremena je sve manje, a pri odabiru aktivnosti za njegovo provođenje unaprijed je ponuđena paleta proizvoda: igraonice opremljene didaktikom za djecu koje se iznajmljuju po satu, 'rođendaonice' u kojima se organiziraju proslave dječjih rođendana (i također se iznajmljuju po satu), kina u kojima se uz kino-predstavu dobivaju ulaznice za kuglanu. U velikim trgovačkim centrima postoje igraonice u kojima je moguće ostaviti djecu dok roditelji obavljaju kupovinu. Čovjeku se olakšava izbor, nude mu se gotovi proizvodi i u području njegova slobodnog vremena, čime se zapravo potiče inertnost. Nerijetko u vrtiću imamo prilike čuti kako se šestogodišnjaci pozivaju međusobno na rođendane uručujući jedni drugima tiskane jednoobrazne pozivnice za rođendansko slavlje koje se u Varaždinu npr. najčešće događa u obližnjem ugostiteljskom objektu

poznate svjetske korporacije brze hrane. U skućenom prostoru restorana (veličine prikladne za smještaj jednog stola) slavljeniku se stavlja papirna kruna na glavu kako bi se stekao dojam da mu je posvećena posebna pažnja. Roditelji uopće ne sudjeluju u proslavi, već u ranije zakazano vrijeme dolaze po djecu. Trajanje proslave je unaprijed određeno – otprilike dva sata. Suočavanje s ovakvom praksom potaknulo nas je na istraživanje koje smo proveli tehnikom intervjua. Naši ispitanici bila su djeca predškolske dobi (djevojčice i dječaci) te njihovi roditelji (majke i očevi), po petnaest iz obje skupine. Željeli smo saznati koliko slobodnog vremena imaju, kojim se aktivnostima bave, koje su aktivnosti zajedničke roditeljima i njihovoj djeci, a u kojima roditelji možda uživaju sami. Važno nam je bilo saznati koje aktivnosti biraju roditelji za svoju djecu te koje aktivnosti djeca biraju sama za sebe. Zanimala su nas pitanja vezana uz bavljenje sportom i rekreacijom te količina i vrsta kulturnih sadržaja koje konzumiraju. Obratili smo pozornost i na vrijeme provedeno u prirodi, ali i dječje sudjelovanje u kućanskim poslovima. Problemi koji se mogu javiti u intervjuiranju djece u ovom su istraživanju prevladani činjenicom da

ih je provela matična odgajateljica skupine, što je pridonijelo spontanoj nužnoj za autentičnost razgovora i tako prikupljenih podataka. Činjenica da su intervjui vođeni u domovima ispitanika govori o kvaliteti suradnje između roditelja djece i odgajateljice. O tome svjedoči i sljedeća anegdota: kad smo u ugovorenom terminu došli u dom sedmogodišnje Agate, njezina nas je majka dočekala s isprikom jer nije ispekla kolače kako je to Agata tražila. Dakle, biti ispitivač u ovakvom istraživanju bila je privilegirana uloga koja zahtijeva odgovornost ispitivača, no koja istovremeno i olakšava samo intervjuiranje. Obitelji djece ispitanika dopustile su nam gotovo 'insajderski' pogled u ovom istraživanju. Trajanje intervjua je okvirno planirano, no često je produženo zbog spontanog iskaza roditelja i djece. Iako je tijekom razgovora s djetetom jedno od roditelja boravilo u prostoriji, primijećeno je kako sa strpljenjem iščekuje da dijete samostalno odgovori na postavljena pitanja, što je utjecalo na razvoj samopouzdanosti i odvažnije izjašnjavanje djece. Iako nam opažanje kvalitete interakcije između roditelja i djece nije bio primarni cilj istraživanja, ovu činjenicu smatramo jednim od najznačajnijih uvida.

Vrijeme za roditelje i djecu

Od roditelja smo saznali da imaju malo slobodnog vremena jer rade u prosjeku 9 sati dnevno. Ovo je i razlog zbog kojeg su roditelji iskazali nezadovoljstvo količinom svog slobodnog vremena kojeg uglavnom provode sa svojom djecom – majke neznatno više od očeva, što je sukladno Parkerovom obrascu suprotnosti. Godišnji odmori su sve kraći pa tako naši ispitanici koriste dva tjedna godišnjeg odmora, koje nastoje provesti na moru ukoliko im financijske prilike omogućuju. Svi odrasli ispitanici smatraju da je boravak u prirodi važan za dijete predškolske dobi. Omiljena zajednička aktivnost varaždinskih roditelja jest vožnja bicikla, dok majke i kotaljkanje izdvajaju kao preferiranu aktivnost. Treba napomenuti i to kako su ove aktivnosti

Agata (7 g.) se u slobodno vrijeme bavi vatrogastvom te sudjeluje u natjecanjima

Količina slobodnog vremena je, prema riječima naših sugovornika, toliko alarmantno mala da se roditelji često odriču vlastite edukacije u slobodnom vremenu, i kad smatraju da je važna.

specifičnost kraja u kojem je istraživanje provedeno. Roditelji sudjeluju u organizaciji slobodnog vremena svoje djece, a djeca sudjeluju i u samoiniciranim igrama ispred svojih domova, što je u manjem gradu, za razliku od velegrada, još uvijek primjetna pojava. Najvažnija dimenzija slobodnih aktivnosti za djecu predškolske dobi jest ona socijalizacijska. Edukativne aktivnosti roditelji najčešće odgađaju za godine koje dolaze, kad djeca počinju s formalnim obrazovanjem. Materijalne mogućnosti u kauzalnoj su vezi s aktivnostima koje roditelji biraju za svoju djecu, a osobito s načinima korištenja godišnjeg odmora. Količina slobodnog vremena je, prema riječima naših sugovornika, toliko alarmantno mala da se roditelji često odriču vlastite edukacije u slobodnom vremenu, i kad smatraju da je važna. Intervjuirane djevojčice treniraju karate, plivaju i aktivne su članice vatrogasnog društva kao natjecateljice, bave se manekenstvom, plesom i ritmikom. Dječaci plivaju, treniraju karate i gimnastiku. Dok su aktivnosti djevojčica rodno raznolike, u aktivnostima dječaka primjećujemo rodne stereotipe.

Saznali smo ujedno i da je našim ispitanicima sportska dimenzija aktivnosti predškolskog djeteta važna jednako kao i ona socijalizacijska. Ipak, u sportske aktivnosti ulažu veći angažman nego u aktivnosti socijalizacijskog karaktera, što opet promatramo u kontekstu nedostatka slobodnog vremena općenito. Djeca svoju uključenost u bavljenje kućanskim poslovima percipiraju kao značajnu, a zanimljivo je da to ne smatraju i roditelji. Doduše, majke pridaju veći značaj dječjem sudjelovanju u kućanskim poslovima nego očevi. Slično, očevi vlastito sudjelovanje u kućanskim poslovima smatraju značajnijim negoli majke, koje smatraju da u ovom dijelu brige o kućanstvu one preuzimaju veći dio odgovornosti.

Literatura:

1. Bourdieu, P. (1986.): *The forms of capital*. U J. Richardson (ur.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. str. 241-258. New York: Greenwood.
2. Haralambos, M i Holborn M. (2002.): *Sociologija. Teme i perspektive*. Zagreb: Golden marketing.
3. Veblen, T. (1966.): *Teorija dokoličarske klase*. Beograd: Kultura.